

УДК 378.147

І. В. РАДЧЕНЯ

аспірант

Харківський національний педагогічний університет

ім. Г. С. Сковороди

ЖИТТЄВОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізовано життєвотворчий потенціал студентської молоді як основи розвитку суспільства. Розкрито сутність понять “потенціал”, “життя”, “творчість”, а також надано характеристики такої соціальної спільноти, як студентська молодь. Зазначено, що неабиякої значущості формування життєвотворчого потенціалу набуває в процесі підготовки нової генерації вчителів, тому висувають певні вимоги до майбутніх педагогів. Запропоновано схему реалізації життєвотворчого потенціалу. У результаті узагальнення інформації зроблено висновки про те, що життєвотворчий потенціал студентської молоді є складовою розвитку сучасної освіти, а формування, розкриття та вдосконалення життєвотворчого потенціалу є головною метою освіти та основою для розвитку суспільства.

Ключові слова: життєвотворчий потенціал, життя, творчість, студентська молодь, розвиток, суспільство.

Молодь – це майбутнє суспільства, і від того, якою вона буде в самостійному житті, багато в чому залежатиме розвиток нації, система її цінностей і пріоритетів, рівень відповідальності, активності, творчого ставлення до життя. Кожен із нас зацікавлений, щоб цей поступ був гуманістичним, культурним і людяним, а також у формуванні відповідних норм у свідомості та поведінці молоді, у більш широкому розумінні – у формуванні своєрідного життєвотворчого потенціалу молоді, який забезпечить самореалізацію юнаків і дівчат як творчих і активних особистостей. Саме тому актуальність дослідження не підлягає сумніву.

Варто мати на увазі, що проблема життєвотворчого потенціалу особистості, зокрема й студентської молоді, певною мірою розглядали в науковій літературі. Першими цю проблему порушили античні мислителі: Платон, Аристотель, Демокріт і Епікур. Широко аналізували її в епохи Середньовіччя, Відродження, Реформації та Просвітництва. У нові часи значну увагу цій темі приділили класики філософського освоєння світу: Кант, Фіхте, Шелінг і Гегель.

Серед зарубіжних дослідників треба назвати, насамперед таких відомих учених, як: М. Вебер, А. Камю, В. Франк, З. Фрейд, Х. Ортега-і-Гассет. Особливе місце в осмисленні феномена творчості в сучасній філософії та естетиці займають праці таких науковців, як: Р. Барт, М. Бердяєв, Дж. Бетейль, К. Блаватська, Е. Гуссерль, А. Клізовський, Ж. Лак, Е. Муньє, В. Соловійов, П. Сорокін, Е. Томас, М. Шелер, П. Юркевич та ін.

Відомим є також доробок українських дослідників духовно-творчого потенціалу особистості. Серед них – праці видатних педагогів минулого:

Г. Ващенко, А. Макаренка, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського, а також таких сучасних науковців (педагогів, філософів, культурологів), праці яких відомі широкому загалу, зокрема В. Андрущенко, Т. Андрущенко, І. Беха, М. Головатого, О. Гомілко, С. Гончаренка, Л. Губерського, І. Зязюна, В. Кременя, В. Майбороди, М. Михальченка та ін. Використанню можливостей професійної підготовки у вищому навчальному закладі у формуванні особистості майбутнього фахівця присвячено праці В. Гриньової, В. Євдокимова, І. Прокопенка, Л. Ткаченко та ін.

Незважаючи на досить великий обсяг наукових праць, існує низка питань, які ще не отримали належного теоретичного обґрунтування. До них, зокрема, належить проблема життєтворчого потенціалу студентської молоді. Вона потребує подальшого вивчення та розвитку.

Мета статті – проаналізувати феномен життєтворчого потенціалу студентської молоді в контексті сучасних суспільних процесів.

В умовах утвердження нової освіти, яке відбувається у зв'язку із суспільними запитами і глобальними викликами сучасності, актуалізуються питання, пов'язані з формуванням і розвитком життєтворчого потенціалу студентської молоді. Проте саме поняття “життєтворчий потенціал студентської молоді” досі є малодослідженим у філософсько-освітній науці.

Для розкриття філософського змісту та структури відповідного поняття треба звернутися до всіх категорій, що його становлять, передусім, у контексті філософської науки, зокрема до понять “потенціал”, “життєвий”, “творчий”, а також до особливостей такої соціальної спільноти, як студентська молодь.

Спочатку термін “потенціал” використовували в точних науках, зокрема фізиці, математиці, хімії, проте згодом він поширився й на педагогічні та філософські науки. Наприклад, у економічній літературі воно стало з'являтися ще в 20-ті рр. ХХ ст. під час розробки проблеми комплексного оцінювання рівня розвитку продуктивних сил. Однак лише в середині 50-х рр. ХХ ст. академік Г. Струмлілін запровадив поняття економічного потенціалу, а на початку 60-х рр. ХХ ст. академік В. Немчинов запропонував поняття потенціалу розширеного відтворення [4]. Головна особливість цього терміна полягає в тому, що він є інтегральною мірою оцінювання можливостей різних систем.

Загалом у науковій літературі розглядають різні види потенціалів особистості – культурний (соціокультурний, професійно-культурний тощо), інтелектуальний, комунікативний, моральний (етичний), аксіологічний, творчий (життєтворчий), управлінський, трудовий та багато інших. Щодо застосування поняття потенціалу для характеристики особистості, то його часто використовують у наукових працях представників гуманістичного підходу до людини, а також сучасних філософів, педагогів і психологів.

Поняття “життєвий потенціал” формувалося в контексті таких понять, як “життя”, “життєвий порив”, “життєвий світ” людини у філософії

таких видатних мислителів, як А. Бергсон, Є. Гусерль, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер. Поняття “потенціал” у працях філософів і вчених трактовано як “внутрішній смисловий слух” (Г. Батищев); як “прагнення, життєвий дух, напруга, активний рух” (А. Бондар); як “здатність творити світ для себе” (А. Лосєв, М. Лоський, С. Рубінштейн, С. Франк); як “життєва стратегія і життєва перспектива” (А. Абульханова-Славська) [3].

Отже, життєвий потенціал – головна рушійна сила суспільного прогресу, який формується на підставі тісного впливу та взаємодії як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

Щодо поняття “творчий”, треба зазначити, що існує значна кількість визначень понять “творчість”, “творчий потенціал”, “творча особистість” і різноманіття поглядів на природу творчого процесу в психологічній, а останнім часом – і в педагогічній науках. Загалом, творчість є категорією філософії, психології та культури, яка втілює в собі найважливіший сенс людської діяльності, що має прояв у збільшенні багатоманітності людського світу в процесі культурної міграції. Дуже розповсюджене визначення творчості як людської діяльності, що має на меті створення будь-чого принципово нового, не схожого на створене раніше, а також діяльності, що передбачає відкриття нового для певного індивіда. Відразу видається необхідним розмежувати творчість як цілеспрямований процес творення чогось нового та творчість як властивість особистості, що проявляється в усіх сферах її життя та охоплює більш широке її розуміння [5].

Дослідниця Д. Богоявленська запропонувала якісно новий підхід до трактування й дослідження творчого потенціалу особистості. Як одиницю дослідження останнього вчена пропонує розглядати інтелектуальну активність. Вона є інтегральною властивістю деякої гіпотетичної системи, основними компонентами чи підсистемами якої є інтелектуальні (загальні розумові здібності) та неінтелектуальні (насамперед, мотиваційні) фактори розумової діяльності. При цьому розумові здібності стимулюють інтелектуальну активність особистості [1].

Життєвий і творчий потенціали нерозривно пов’язані один з одним, їх формування відбувається паралельно, вони підсумку доповнюють один одного. Важко уявити по-справжньому творчу людину, не розвинену в життєвій та духовній сферах. Більше того, від самої людини, її внутрішніх ресурсів у багатьох випадках залежить рівень розвитку суспільства. З огляду на вищезазначене, доцільно використовувати поняття “життєво-творчий потенціал” особи як єдине утворення, на яке спрямована велика кількість зовнішніх і внутрішніх впливів.

На нашу думку, життєвотворчий потенціал – це головна рушійна сила суспільного прогресу, вона формується на підставі тісного впливу та взаємодії як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Це певна інтелектуальна структура, яка складається із сукупності психічних процесів, якостей та здібностей особистості, що реалізуються в процесі життєвої творчості та є основою розвитку суспільства. Неабиякої значущості формування

життєвотворчого потенціалу набуває в процесі підготовки нової генерації вчителів.

Сучасний педагог – фундаментально освічена людина, здатна гнучко змінювати напрям і зміст своєї професійної діяльності, яка самостійно працює над власним розвитком, підвищенням освітнього й культурного рівнів, уміє самостійно набувати необхідних для професійної діяльності знань, умінь і навичок, критично мислить, володіє стійкою системою мотивів і потреб соціалізації, здатна активно й творчо діяти та передавати свої знання та вміння наступним поколінням. Він повинен уміти сам і навчити учнів:

- творчо засвоювати знання й застосовувати їх у конкретних навчальних і життєвих ситуаціях;
- зберігати разом з учнями українське культурне надбання;
- критично осмислювати отриману інформацію;
- оволодівати вміннями й навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки.

Педагог-професіонал не лише зорієнтований на трансляцію знань, умінь і навичок, а й на розвиток людських здібностей, такий, що вміє на практиці працювати з освітніми процесами, створювати розвивальні освітні ситуації, а не просто ставити й вирішувати дидактичні завдання, такий, що дійсно є реальним суб'єктом педагогічної діяльності.

Майбутній учитель, передусім, має бути професіоналом у педагогічній діяльності, він повинен цілеспрямовано здійснювати загальну освіту й розвиток вихованців. Характерною особливістю його професійної свідомості має бути зосередженість мислення на педагогічних проблемах, бачення педагогічного процесу як цілісного явища, чільне місце в якому належить особистості дитини, розвитку її життєвотворчого потенціалу. У сучасних умовах існує гостра потреба суспільства в тому, щоб його члени навчилися адаптуватися до швидких соціально-економічних змін, тому формування в людини творчого ставлення до навколишнього світу та його пізнання, а разом із тим – і пізнання себе у світі, визначення власної життєвої позиції є надзвичайно важливими.

Тому кожен майбутній учитель повинен розвивати в собі потребу в цілеспрямованому й систематичному самовдосконаленні себе як творчої особистості, формувати професійні вміння, допомагати своїм вихованцям відкривати власний життєвотворчий потенціал, який стане в майбутньому джерелом щастя та самовдосконалення, основою розвитку суспільства [2].

Реалізація життєвотворчого потенціалу може відбуватися в такій послідовності: дослідження особистих можливостей – усвідомлення сили та спрямування потенціалу – самопізнання себе як основа розвитку суспільства – апробація певних шляхів реалізації власних здібностей, умінь, навичок у поєднанні із соціальним потенціалом суспільства.

Формування та реалізація поняття “життєвотворчий потенціал студентської молоді” відбувається, передусім, у царині вищої освіти, яка дає

змогу реалізувати набуті через шкільну освіту, сімейне виховання, самоосвіту та соціальне середовище здібності та вміння, одночасно закладаючи міцний фундамент для саморозвитку та самореалізації на подальші роки.

Звернення до змісту поняття “життєвотворчий потенціал студентської молоді” є досить актуальним і виправданим з огляду на те, що головним суб’єктом майбутнього суспільства має стати “клас інтелектуалів”, які володітимуть науковими знаннями та моральними настановами. Студентство в цьому сенсі є найбільш “ресурсномісткою” соціальною групою сучасного українського суспільства, виходячи з рівня освіти, віку та майбутнього місця в системі суспільних відносин. Маємо на увазі набуття студентською молоддю характеристик інтелектуальної еліти суспільства, її ресурсні можливості щодо формування середніх прошарків українського соціуму.

Висновки. Отже, проаналізувавши літературні джерела, можна зробити такі висновки: молодь – це майбутнє суспільства, і від того, якою вона буде в самотійному житті, багато в чому буде залежати суспільне життя; життєвотворчий потенціал – це головна рушійна сила суспільного прогресу; великого значення набуває формування життєвотворчого потенціалу в процесі підготовки нової генерації вчителів; життєвотворчий потенціал студентської молоді є складовою розвитку сучасної освіти, а формування, розкриття та вдосконалення життєвотворчого потенціалу є головною метою освіти. Всі зроблені нами висновки дають змогу стверджувати, що саме життєвотворчий потенціал студентської молоді є основою розвитку суспільства. Теоретична значущість і недостатня практична розробленість теми відкривають перспективи для подальшого її дослідження.

Список використаної літератури

1. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. – Ростов-на-Дону, 1983. – 173 с.
2. Гекало Л. Развитие творческого потенциала педагога / Л. Гекало // Початкова освіта. – 2014. – № 10. – С. 5–8.
3. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Н. В. Кичук. – Київ : Либідь, 1991. – 96 с.
4. Партин Г. О. Систематизація підходів до визначення сутності поняття “потенціал підприємства” / Г. О. Партин, С. Я. Фаріон // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2012. – № 2 (14). – С. 76–80.
5. Ткачук І. О. Формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді в трансформаційному суспільстві : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / І. О. Ткачук. – Київ, 2010. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2016.

Радченя И. В. Жизненнотворческий потенциал студенческой молодежи как основа развития общества

В статье проанализирован жизненнотворческий потенциал студенческой молодежи как основы развития общества. Обращено внимание на понятия “потенциал”, “жизнь”, “творчество”, а также на особенности такой социальной общности, как студенческая молодежь. Обозначено, что незаурядную значимость формирование жизненнотворческого потенциала приобретает в процессе подготовки нового поколения

учителей, поэтому выдвигаются определенные требования к будущим педагогам. Предложена схема реализации жизненнотворческого потенциала. В результате общения информации сделаны следующие выводы: жизненнотворческий потенциал студенческой молодежи является составляющей развития современного образования, а формирование, раскрытие и совершенствование жизненнотворческого потенциала является главной целью образования и основой для развития общества.

Ключевые слова: жизненнотворческий потенциал, жизнь, творчество, студенты, развитие, общество.

Radchenya I. Creative Life Potential of Students as a Basis for the Society Development

The article analyzes the students' creative life potential as the basis for the society development. The essence of the concepts "potential", "life", "creativity", as well as the characteristics of such social groups as the university students. Young people are the future of society, and it will depend on the nation development, its values and priorities, level of responsibility, activity, creative attitude towards life. Each of us is interested in seeing this progress as humanistic, cultural and human. Everyone is interested in forming the relevant rules in the young people's minds and their behavior, in more broad sense – in shaping the kind of creative life potential of young people, who will ensure selfrealization of young men and women as creative and active personalities. Life and creative potentials are inextricably linked with each other, their formation is synchronized, they ultimately complement each other. It is difficult to imagine a truly creative person who is not well-developed in its life and spiritual spheres. Moreover, the person itself, its inner resources in many cases depend on the level of the society development. Creative life potential is a sort of intellectual structure that consists of the set of mental processes, qualities and abilities of the individual, which are realized in the process of life creativity and is the basis for the society development. Creative life potential formation acquires outstanding significance in the process of teaching the new generation of teachers, therefore, some specific requirements for future teachers are made. A scheme of implementation creative life potential is offered. As a result of generalization of information a number of conclusions was drawn: young people are the future of society and what today will it come to independent living will depend largely on public life; creative life potential is the major driving force of social progress; the formation of creative life potential in the process of teaching a new generation of teachers is of great importance; the creative life potential of students is integral for the development of modern education, and formation, eliciting and improvement of creative life potential is the main goal of education. All our findings suggest that students' creative life potential is the basis for the the society development. The theoretical importance and insufficient practical readiness of the topic open prospects for further study.

Key words: creative life potential, life, creativity, student youth, development, society.